

JANUARI > DECEMBER 2024

NIET-OPVANGBELEID

Dashboard

© MSF/Pierre Fromentin

Chronologie

2021 START OPVANGTEKORT

De opvangcrisis verhevigt. In januari start Fedasil met het gebruik van een onwettige wachtlijst voor opvang. In de winter slapen er niet-begeleide minderjarigen en families met kinderen op straat. Fedasil en de Belgische staat worden op nationaal en Europees niveau duizenden keren veroordeeld.

In oktober krijgen de eerste alleenstaande mannelijke asielzoekers [1] een opvangweigering. Wegens plaatsgebrek gaat de prioriteit naar kwetsbaren waaronder gezinnen met kinderen en niet-begeleide minderjarigen.

2023 RADICALISERING

2022 VERSLECHTERING

Dakloze asielzoekers (vooral alleenstaande mannen) zoeken beschutting in kraakpanden, die al snel worden ontmanteld door de politie. Het kraakpand in de Paleizenstraat is het symbool van deze periode. De regering lijkt de opvangcrisis verder te normaliseren. In september schorst de Raad van State de instructie om geen opvang meer te verlenen aan alleenstaande mannen. De regering negeert dit arrest volledig.

JANUARI

Het Brussels Hof van Beroep verleent een groep van middenveldorganisaties toestemming om goederen van Fedasil in beslag te nemen.[2] Het federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers schendt al jaren het recht op opvang, en betaalt de opgelegde dwangsommen niet. Een inbeslagname is een ultiem dwangmiddel om het recht op opvang af te dwingen.

2024 NORMALISATIE

JUNI

Fedasil tekent beroep aan tegen de uitspraak van januari [3], en krijgt opnieuw ongelijk bij de rechter. Het Brussels Hof van Beroep ziet de inbeslagname net als een drukkingsmiddel om de gebrekkige dienstverlening van Fedasil opnieuw te garanderen.

SEPTEMBER

Het Comité van Ministers van de Raad van Europa vraagt België [4] om net zoals in 2015 de capaciteit van het opvangnetwerk "significant" en "duurzaam" te verhogen, noodopvang te openen en/of financiële steun te verlenen aan asielzoekers zonder opvang.

NOVEMBER

Brusselse humanitaire organisaties luiden de alarmbel [5] over de noodopvang van gezinnen met kinderen. In bepaalde gevallen weigert Fedasil opvang aan deze doelgroep, wat meer en meer voorkomt sinds de "opvangcrisis". Zonder bijkomende steun dreigt deze kwetsbare groep in extreme situaties te belanden, zelfs als de winter nadert.

DECEMBER

De Raad van State schorst de instructie van de staatssecretaris voor Asiel & Migratie [6] die sinds eind november 2024 de opvang weigert aan asielzoekers (alleenstaande mannen) met een beschermingsstatus in een andere EU-lidstaat. Ondanks deze schorsing weigert Fedasil nog steeds opvang aan mannelijke asielzoekers met een beschermingsstatus. Het gaat voornamelijk over Palestijnen met een Griekse status, maar waarvan de levensomstandigheden in Griekenland dramatisch zijn. Vooral de toegang tot medische zorg, werk en sociale bijstand is er ontoereikend.

2025 JANUARI

Tijdens de **contactvergadering internationale bescherming** [7] georganiseerd door Myria communiceert Fedasil dat het in 2024 10.191 opvangweigeringen gaf aan alleenstaande, mannelijke asielzoekers. Dit is een stijging van 1.375 opvangweigeringen tegenover 2023. Begin januari staan er nog 2.947 mensen op de wachtlijst voor opvang. De gemiddelde wachttijd bedraagt 4 maanden.

[1] In dit rapport gebruiken we de termen "internationale bescherming" en "asiel" door elkaar

[2] Cour d'appel de Bruxelles, 2024/QR/3

[3] Cour d'appel de Bruxelles, 2024/AR/423,

[4] Camara c. Belgique (Requête n° 49255/22)

[5] Overvolle noodopvang: "Opnieuw slapen tientallen gezinnen en kinderen op straat" , <https://medecinsdumonde.be/actualites-publications/actualites/hebergement-durgence-meme-des-familles-avec-enfants-a-la-rue>

[5] Arrest nr 261.887 van 27 december 2024 heeft de Raad van State

[6] Cour d'appel de Bruxelles, 2024/QR/3

[7] Contactvergaderingen Internationale bescherming

<https://www.myria.be/nl/contactvergaderingen-internationale-bescherming>

In deze vierde editie van het dashboard over het niet-opvangbeleid geven we een nieuwe update over de impact van de "opvangcrisis".

Sinds oktober 2021 schendt België het recht op opvang, en het recht op een effectief beroep. In de praktijk krijgt geen enkele mannelijke alleenstaande asielzoeker een opvangplaats op de dag van diens asielaanvraag. Na deze onwettige opvangweigering kan de betrokkene zich registreren op de wachtlijst voor een opvangplaats. Na een wachtperiode van meerdere maanden volgt er een uitnodiging voor een opvangplaats. Tijdens deze wachtperiode krijgen dakloze asielzoekers amper ondersteuning van de overheid.

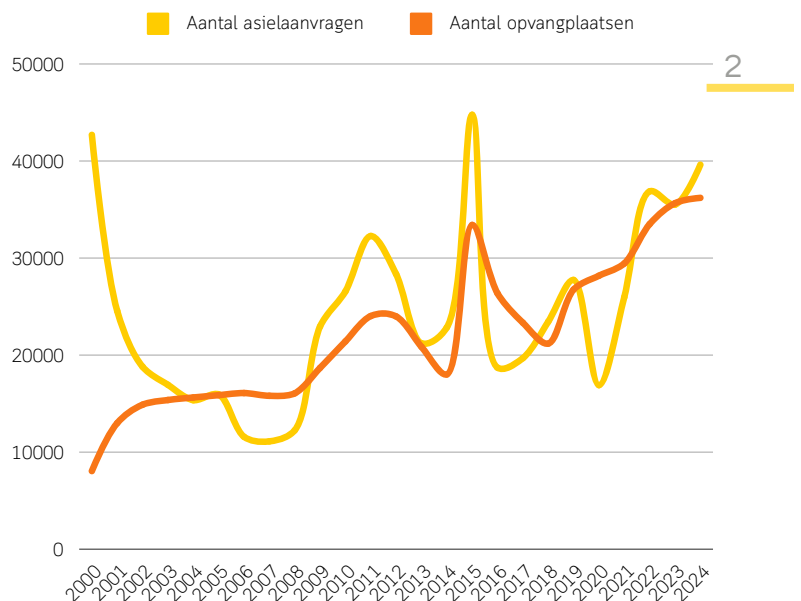
Voor hun basisnoden kunnen ze terecht bij Brusselse humanitaire ngo's. Zij bieden voornamelijk materiële en medische ondersteuning en socio-juridische begeleiding aan. Daarnaast beschikken ze ook over noodopvang voor dak- en thuislozen, maar deze plaatsen zijn doorgaans verzadigd. Via de *Brussels Deal* co-financiert de federale overheid 2.000 plaatsen in het Brusselse opvangnetwerk voor dak- en thuislozen. Toch moeten dakloze asielzoekers ook voor deze plaatsen een tijdlang wachten voordat ze een plaats krijgen.

AANHOUDEND GEBREK AAN RESPECT VOOR DE RECHTERLIJKE MACT

In juni 2023 **veroordeelde de Rechtbank van Eerste Aanleg Fedasil [8]** en de Belgische staat ten gronde en definitief voor een systematische schending van het recht op opvang en voor het niet uitvoeren van juridische beslissingen. De rechtbank verwierp het overmachtsargument van Fedasil en de Belgische staat. Hierdoor moet het Agentschap een dwangsom betalen per dag dat het recht op opvang geschonden wordt. De Vivaldi-regering (oktober 2020-februari 2025) koos ervoor om geen enkele dwangsom te betalen en juridische uitspraken systematisch te negeren. Daarom zag een groep van ngo's, die al betrokken was in de bovenstaande rechtszaak, zich genoodzaakt om via de beslagrechter deze dwangsommen op te eisen. Na een lange juridische procedure bevestigde het Brusselse hof van beroep in juni 2024 het principe van deze inbeslagname.

Volgens de rechter is Fedasil in deze zaak niet oneindig beschermd tegen een inbeslagname. Het Agentschap voert namelijk al jaren zijn wettelijke missie niet uit. De rechter ziet een inbeslagname dan ook als ultieme maatregel om Fedasil te dwingen zijn missie weer uit te voeren, en het recht op opvang weer te respecteren.

Ondanks deze duidelijke argumentatie, en de meer dan 10.000 veroordelingen van de Arbeidsrechtbank, blijft Fedasil systematisch opvang weigeren aan alleenstaande mannen. Meer nog, eind november 2024 besliste de staatssecretaris voor Asiel en Migratie om geen opvang meer te verlenen aan mannelijke asielzoekers met een beschermingsstatus in een andere EU-lidstaat. Na een beroep van enkele middenveldorganisaties in urgentie, schorste de Raad van State deze beslissing omdat ze onwettig was. Hierop reageerde de staatssecretaris dat ze nog steeds opvang zou weigeren aan deze groep op basis van individuele beslissingen. Nochtans heeft deze opvangweigering geen wettelijke basis.

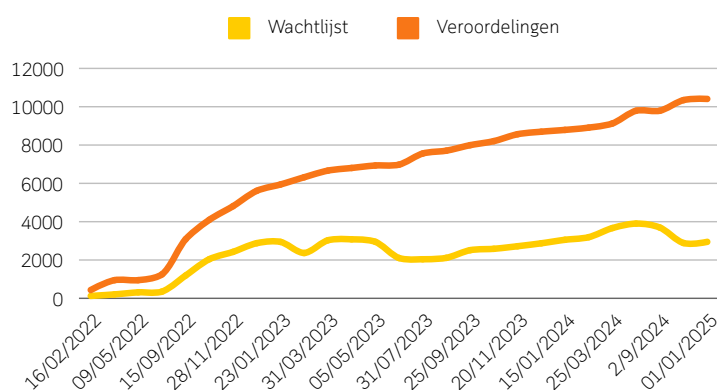

[8] Rechtbank Brussel: gebrekkige toegang asiel, opvang en niet-naleving rechterlijke uitspraken zijn fout die recht geeft op schadevergoeding, 27 september 2023.

CONCRETE OPLOSSINGEN BLIJVEN UIT, AANTAL MENSEN OP DE WACHTLIJST BLIJFT HOOG

De capaciteit van het Fedasil opvangnetwerk steeg afgelopen met 562 plaatsen naar 36.205 plaatsen eind 2024. Tegelijkertijd kende het aantal asielaanvragen in 2024 een gevoelige stijging tegenover het jaar voordien (+11,4%, tot 39.615). De regering bleef volharden in het niet-opvangbeleid. Als gevolg hiervan bleef het aantal mensen op de wachtlijst voor opvang schommelen tussen 2.000 en 4.000 personen.

Enkel voor gezinnen met kinderen werkte de overheid aan creatieve oplossingen zoals noodopvang in jeugherbergen en hotels. Alleenstaande mannen kregen dan weer te horen dat ze terecht konden bij de Brusselse humanitaire organisaties. Het aantal

hulpvragen van deze groep blijft hoog, wat een significante impact heeft op de werking van deze organisaties. Daarom trokken ze in december 2024 aan de alarmbel: voor meer dan de helft van de gezinnen met een hulpvraag was er geen noodopvang beschikbaar dat jaar. Dit betekent dat er ook voor alleenstaande mannelijke asielzoekers zelden een oplossing voorhanden is. Als ze zelf geen slaapplek vinden, belanden ze op straat.

ACHTER ELKE STATISTIEK SCHUILT EEN MENSELIJK VERHAAL

In het dashboard geven we een overzicht van de diensten waar deze mensen gebruik van maken (meestal alleenstaande mannen). We volgen de logica van de **Opvangwet van 2007** [9], die de inhoud van materiële hulp voor asielzoekers bepaalt die België moet voorzien. Per onderdeel geven we weer hoeveel asielzoekers gebruik maakten van een bepaalde dienst, en welke specifieke hulpvraag ze hadden. Op deze manier proberen we de impact van de "opvangcrisis" zoveel mogelijk te kwantificeren.

Achter al deze statistieken schuilen individuele verhalen. We mogen niet vergeten dat het hier over mensen gaat, wiens basisrechten systematisch worden geschonden.

De auteurs van het dashboard blijven zich verzetten tegen de normalisering van het niet-opvangbeleid. Ze blijven ervan overtuigd dat een oplossing voor deze "opvangcrisis" binnen handbereik ligt. Het vraagt enkel nog de politieke moed om deze humanitaire crisis eindelijk op te lossen.

[9] Opvangwet, 12 januari 2007.

"ELKE ASIELZOEKER HEEFT RECHT OP EEN OPVANG DIE HEM IN STAAT MOET STELLEN OM EEN LEVENTE TE LEIDEN DAT BEANTWOORDT AAN DE MENSELIJKE WAARDIGHEID. ONDER OPVANG WORDT VERSTAAN MATERIËLE HULP BESTAANDE UIT...

4

De problematiek van dakloosheid en migratie blijft nauw met elkaar verbonden: momenteel slapen duizenden mensen op straat in Brussel, waaronder verzoekers om internationale bescherming die worden uitgesloten van de opvang waarop ze recht hebben.

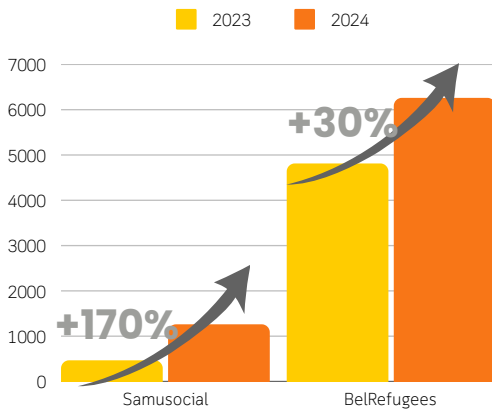
... ACCOMMODATIE, MAALTIJDEN EN KLEDING ...

Sinds meer dan twee jaar **vangt Samusocial een aanzienlijk aantal asielzoekers op** in zijn centra voor daklozen. In 2024 lijkt deze tendens toe te nemen: in totaal moesten 1.263 mannen in sociale noodcentra verblijven nadat ze op de hoogte waren gebracht van het gebrek aan plaatsen in het Fedasil-netwerk, een cijfer dat **meer dan het dubbele is van het jaar daarvoor** (467 mannen).

In juni 2024 werd 17% van de plaatsen voor dakloze mannen ingenomen door asielzoekers aan wie Fedasil een plaats weigerde. In juni en juli ontving het noodopvangcentrum voor alleenstaande mannen een grote groep van Palestijnen, die Fedasil normaal moest opvangen. De diversiteit aan doelgroepen en nationaliteiten heeft ook een impact op de teams, die zich machteloos voelen om deze groep met zeer specifieke behoeften te ondersteunen.

GEDWONGEN OP STRAAT OF IN KRAAKPANDEN TE SLAPEN

De **opeenvolgende** (Soedan, Gaza) en **aanhoudende** (Afghanistan, Syrië, Eritrea) **humanitaire crisissen** en het **gebrek aan onmiddellijke opvangmogelijkheden** in het Fedasil-netwerk hebben een **grote impact op de mentale en fysieke gezondheid** van de asielzoekers. Ze worden uitgesloten van het opvangnetwerk waardoor ze alternatieve huisvesting moeten zoeken (waaronder kraakpanden). Als ze niets vinden hebben ze geen andere keuze dan op straat te overleven.

In de loop van 2024 werd **gemiddeld 65% van alle opvangplaatsen van BelRefugees ingenomen door asielzoekers**. In 2024 duurde het gemiddeld vier tot zes weken om 28 dagen onderdak te krijgen in de noodopvang van BelRefugees. De wachttijd is dus langer dan de aangeboden verblijfsduur. Dit rotatiesysteem, met een beperkte verblijfsduur, is van essentieel belang om zoveel mogelijk mensen toegang te geven tot momenten van rust en humanitaire basisbehoeften zoals hygiëne, voldoende **maaltijden, een bed en een dak boven het hoofd**. **De wachtlijst om toegang te krijgen tot onderdak bij BelRefugees schommelde in 2024 tussen 1.500 en 1.900 personen.**

Daarnaast is er een gebrek aan doorverwijsmogelijkheden voor bewoners van deze noodopvang naar gespecialiseerde zorg, vooral op het gebied van geestelijke gezondheid. Dit heeft een negatieve invloed op hun welzijn. Daardoor kunnen de hulpverleners weinig doen om de groeiende behoeften van de bewoners op te vangen.

ONTZEGGING VAN TOEGANG TOT ANDERE EERSTELIJNSZORG

Het niet-opvangbeleid zorgt ervoor dat de toegang tot andere essentiële diensten niet gegarandeerd is. Verzoekers om internationale bescherming die in noodopvang verblijven, krijgen **minimale toegang tot maaltijden** rechtstreeks in de centra georganiseerd. Dit is echter niet het geval voor zij die geen onderdak krijgen (noch in het Fedasil-netwerk, noch in een noodopvangcentrum). In de Humanitaire Hub, waar twee maaltijdbedelingen per dag beschikbaar zijn op onvoorwaardelijke basis, bleek in juli 2024 - dat **71% van de mensen die van deze dienst gebruik maken, een lopende asielprocedure hebben**.

De **toegang tot kleding**, die ook voorzien is in de opvangwet, is **niet gegarandeerd voor mensen die uitgesloten zijn van het federale opvangnetwerk** en bovendien wordt er geen toegang verleend via noodopvang. De humanitaire actoren in Brussel vullen ook deze lacune in. Zo heeft de kledingdienst van de Humanitaire Hub een capaciteit van 240 personen per week. Deze staat voortdurend onder druk door de vraag naar allerlei soorten kleding en overlevingsmateriaal voor het leven op straat (slaapzakken, rugzakken, thermokleding). Volgens de enquête van juli 2024 is **77% van de mensen die van deze dienst gebruik maken een asielzoeker**.

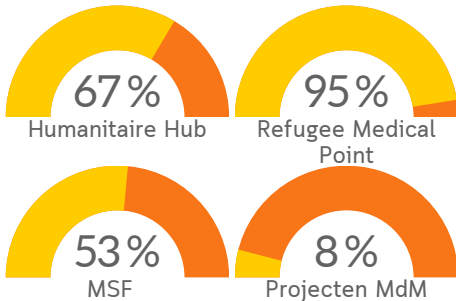
De **'structuralisering' van dakloosheid** heeft ernstige gevolgen. Steeds vaker zijn mensen eerst een tijd dakloos voordat ze toegang krijgen tot een opvangplaats binnen het Fedasil-netwerk. Ook na hun erkenning als vluchteling blijft dakloosheid vaak de enige optie, door het gebrek aan transitwoningen en betaalbare huurwoningen. Dit heeft **schadelijke gevolgen, zowel voor de betrokken personen als voor de samenleving**. Er is dringend actie nodig om dit probleem op te lossen.

... MEDISCHE, SOCIALE EN PSYCHOLOGISCHE ONDERSTEUNING ...

Het niet-opvangbeleid leidt ook tot **beperkte toegang tot zorg**. De Opvangwet voorziet echter specifiek in medische, sociale en psychologische ondersteuning voor alle asielzoekers. Dit is bovendien **een mensenrecht dat wordt erkend door de internationale verdragen die België heeft ondertekend**. Voor asielzoekers die geen opvang krijgen, is de toegang tot dit recht echter te vaak slechts theoretisch. De medische, sociale en psychologische ondersteuning in Fedasil-centra is namelijk uiteraard niet toegankelijk voor hen. Zij hebben **recht op terugbetaling van hun medische kosten door Fedasil via een specifieke procedure** voor tenlasteneming, waarna zij een medisch 'requisitorium' kunnen ontvangen (indien Fedasil akkoord gaat met de tenlasteneming van de gevraagde medische kosten). **Voor mensen op straat is dit echter een complexe en tijdrovende procedure** die niet eenvoudig is om te voltooien.

Bijgevolg moeten zij een beroep doen op humanitaire organisaties voor medische zorg. In 2024 hebben de gezondheidsdienst van de Humanitaire Hub, de verschillende diensten van Dokters van de Wereld (MdM), het Refugee Medical Point (RMP) en Artsen Zonder Grenzen (AZG) deze nood opvangen en de toegang tot zorg gegarandeerd in plaats van de bevoegde instellingen.

VERZADIGING VAN DE VRAAG NAAR MEDISCHE ZORG EN DE MATERIEËLE ONMOGELIJKHEID OM ERAAN TE VOLDOEN

In 2024 hadden **62% van de patiënten die door de gezondheidsdienst van de Humanitaire Hub werden gezien, 94,8% in het RMP, 53% bij Artsen Zonder Grenzen en 8% in projecten van Dokters van de Wereld (dit percentage varieert per project[10]) een lopende asielprocedure.** Het Refugee Medical Point is specifiek opgezet om gezondheidszorg te bieden aan asielzoekers. Voor de andere projecten vormen deze mensen een extra groep binnen de bredere categorie van kwetsbare personen in Brussel. Hierdoor is de vraag te groot en is het praktisch onmogelijk om deze volledig te beantwoorden. De medische dienst in de Humanitaire Hub kan slechts 67% van de aanvragen verwerken. Iedereen die overdag niet terecht kan bij een arts verwijzen ze door naar andere diensten. Gemiddeld 40% van deze doorverwijzingen gaat over asielzoekers, die naar het RMP worden doorverwezen. **Het RMP is echter zo verzadigd dat ongeveer 150 mensen per maand niet meteen hulp kregen. Ze werden ofwel gevraagd om de dag nadien terug te komen, ofwel werden ze geweigerd.**

De gevolgen van het niet-opvangbeleid beperken zich niet alleen tot een gebrek aan toegang tot zorg. **Dak- en thuisloosheid heeft grote fysieke en psychologische gevolgen** voor asielzoekers die geen plaats hebben gekregen in het opvangnetwerk. Voor deze mensen die op straat belanden, houden de **belangrijkste diagnoses nauw verband met de levensomstandigheden** en het gebrek aan toegang tot basisvoorzieningen (onderdak, hygiëne, enz.). De meest voorkomende problemen zijn aandoeningen van het spijsverteringsstelsel (11%), waarvan een derde wordt veroorzaakt door gebitsproblemen, gevolgd door klachten van het osteo-articulair systeem (13%) en dermatologische aandoeningen (12%), waarvan een kwart schurft betreft[11].

Artsen Zonder Grenzen deed gelijkaardige vaststellingen tijdens de activiteiten voor gezondheidspreventie die ze organiseerden in verschillende verblijfplaatsen. Asielzoekers zonder opvang hebben het **vaak moeilijk om informatie en middelen te verkrijgen die hen toegang geeft tot sociale basisvoorzieningen.** Ze worden geconfronteerd met **administratieve, taalkundige, financiële en andere barrières** die hen verhinderen om de zorg te krijgen die ze nodig hebben - wat ernstige gevolgen kan hebben voor hun gezondheid en welzijn.

ALARMERENDE GEVOLGEN VOOR DE GEESTELIJKE GEZONDHEID

Voor mensen die hun land van herkomst om verschillende redenen hebben verlaten, en na een vaak bijzonder moeilijke migratietocht in België aankomen, draagt het gebrek aan een waardige opvang bij tot een verslechtering van hun **mentale gezondheidstoestand.** Patiënten die bij de diensten voor geestelijke gezondheidszorg van de Humanitaire Hub, het Refugee Medical Point, Artsen Zonder Grenzen en de verschillende projecten van Dokters van de Wereld terecht komen, kampen vaak met **depressie of angststoornissen** (20% van de geestelijke gezondheidsopvolgingen in de MdM-projecten) of **ernstige slapeloosheid.** De **leefomstandigheden op straat versterken deze problemen des te meer.**

De primaire en secundaire diensten voor geestelijke gezondheidszorg, die al overbelast zijn, moeten een groot aantal asielzoekers met verschillende psychologische stoornissen opvangen. **Bijna 90% van de patiënten die voor een consultatie geestelijke gezondheid worden gezien bij de Humanitaire Hub zijn asielzoekers.** Bovendien kan deze dienst slechts aan 60% van de werkelijke vraag voldoen. **Bij de tweedelijnsdiensten van Dokters van de Wereld is 14% van de patiënten asielzoeker, met pieken tot 30% aan het eind van 2024. Bij het Refugee Medical Point zijn bijna alle patiënten die voor een consultatie geestelijke gezondheid worden gezien, mensen in de asielprocedure.**

© MSF/Bruno De Cock

[10] Consultaties bij Hub Humanitaire, CASO (Centre d'accès aux soins et d'orientation permanente), Médibus, noodopvangdiensten (BelRefugees, Samusocial en Croix-Rouge de Belgique).

[11] Informatie verzameld in alle gezondheidsprojecten van MdM: consultaties bij de Humanitaire Hub, CASO, Médibus, noodopvangdiensten (BelRefugees, Samusocial en Croix-Rouge de Belgique).

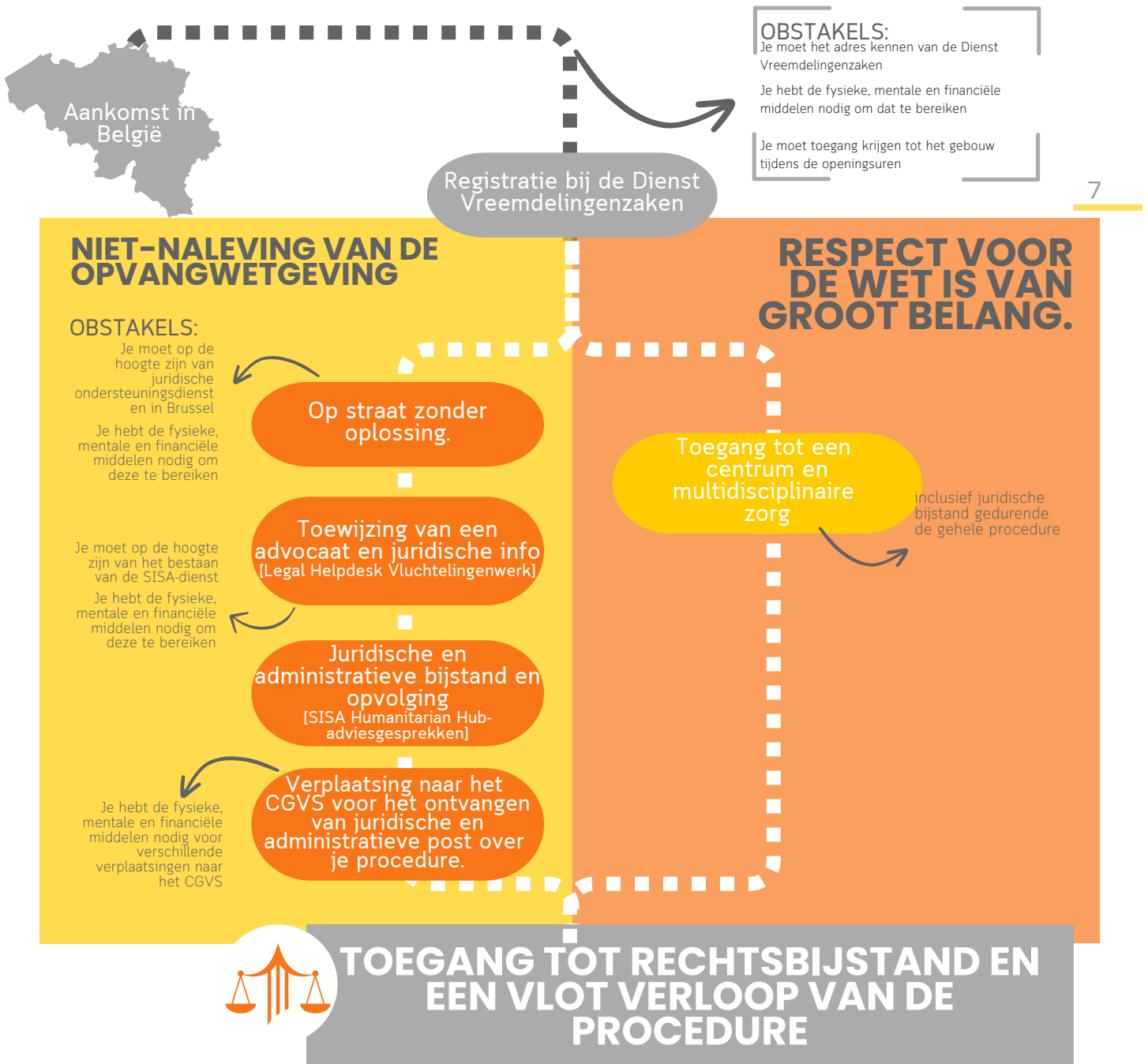
Het gebrek aan overheidszorg heeft een directe negatieve invloed op de gezondheid van asielzoekers zonder opvang. Al bestaande gezondheidsproblemen verergeren door hun precare levensomstandigheden en door een gebrek aan toegang tot zorg. Diezelfde omstandigheden leiden ook tot nieuwe aandoeningen, die zich bij de bestaande problemen voegen – **met mogelijke gevolgen voor de volksgezondheid.**

... DE TOEGANG TOT DE RECHTSHULP ...

Het niet-opvangbeleid heeft ook een significante impact op de toegang tot eerste- en tweedelijns rechtsbijstand. Dit is nochtans een fundamenteel recht in de asielprocedure, om

hun procedure kwaliteitsvol te doorlopen. Desondanks wordt de procedure ook zonder juridische bijstand voortgezet, waardoor **asielzoekers zonder opvang op eigen houtje de verschillende fasen van hun procedure moeten doorlopen, zonder duidelijke informatie over hun rechten en zonder bijstand van een advocaat.**

Ook hier zetten het maatschappelijk middenveld en advocaten zich in om de tekortkomingen van de overheid zoveel mogelijk te compenseren **en tegemoet te komen aan de behoefte aan juridische ondersteuning. In 2024 vormden asielzoekers 83% van de personen die de Sociale en Administratieve Inlichtingendienst (SISA) van de Humanitaire Hub ontving.** Tegelijkertijd ontving de Legal Helpdesk van Vluchtelingenwerk Vlaanderen sinds april 2022 **10.172 unieke bezoekers.**

Dit zijn voornamelijk alleenstaande mannelijke asielzoekers zonder opvang, die op zoek zijn naar rechtsbijstand en een advocaat. Het cumulatieve aantal bezoeken ligt vele malen hoger, aangezien één persoon meerdere keren langs kan komen.

Deze eerstelijnsdiensten, die verspreid zijn en niet over de nodige middelen beschikken om aan de vraag te voldoen, proberen zoveel mogelijk mensen te begeleiden. De benodigde juridische opvolging wordt doorheen de tijd vaak nog complexer door de verslechterende mentale gezondheid van de getroffen en het gebrek aan respons op hun primaire behoeften.

ZONDER ADVOCaat, ZONDER ONDERSTEUNING EN ZONDER DE MOGELIJKHEID OM GEÏNFORMEERD TE WORDEN

Ondanks deze inspanningen hebben veel asielzoekers geen toegang tot juridische bijstand. Dit wordt veroorzaakt door een gebrek aan beschikbare plaatsen, toegang tot informatie of de middelen om deze diensten aan te vragen.

Zonder onderdak of rechtsbijstand hebben **asielzoekers zonder opvang**, die geconfronteerd worden met extreme levensomstandigheden, **noch de mentale ruimte, noch de middelen** om hun asielpcedure actief te volgen. In het beste geval krijgen ze juridische ondersteuning van ngo's; in het slechtste geval blijven ze zonder advocaat, zonder ondersteuning en zonder de mogelijkheid om geïnformeerd te worden over de voortgang van hun procedure.

Dit gebrek aan bijstand of de gefragmenteerde aard ervan heeft directe gevolgen voor zowel de voortgang van de procedure als voor de mentale gezondheid van de asielzoekers.

Buiten dit kader worden **deze procedures moeilijker toegankelijk, gefragmenteerd en vertraagd, wat hun asielpcedure en hun toegang tot internationale bescherming in gevaar kan brengen.**

... TOEGANG TOT DIENSTEN ZOALS ⁸— TOLKEN EN OPLEIDING [EN ALLE ANDERE RECHTEN DIE INHERENT ZIJN AAN OPVANG].

Het **gebrek aan een opvangplaats bemoeilijkt** niet alleen de toegang tot materiële hulp, maar **brengt ook het ondersteuningssysteem in gevaar** dat essentieel is voor de integratie van verzoekers om internationale bescherming. Opvangcentra van Fedasil doen meer dan alleen onderdak bieden. Ze bieden een gestructureerd kader voor het organiseren van de toegang tot basisdiensten en garanderen administratieve, sociale en medische ondersteuning voor mensen die bescherming zoeken.

Naast de sociaal-juridische en medische ondersteuning **spelen opvangvoorzieningen ook een belangrijke rol bij de professionele en sociale integratie**. Ze faciliteren de toegang tot taal- en beroepsopleidingen, gemeenschapsactiviteiten en voorzien de mogelijkheid om zich in te schrijven bij een gemeente. Dit alles vergemakkelijkt de toegang tot de arbeidsmarkt. Afgezien van de opvangcentra van Fedasil is er geen enkele gedecentraliseerde dienst die deze ondersteuning voor asielzoekers garandeert. Bovendien ontbreekt het de noodopvangplaatsen in het kader van de *Brussels Deal* aan financiële middelen voor taalcursussen en middelen voor socio-professionele integratie. Zonder deze ondersteuning bemoeilijken de taalbarrière, het gebrek aan informatie en de complexiteit van de administratieve procedures de toegang tot werk en economische stabiliteit voor asielzoekers.

EEN GEFRAGMENTEERDE ADMINISTRATIEVE EN SOCIALE OMGEVING

Het **gebrek aan officiële registratie in een opvangcentrum verstoort de toegang tot deze diensten**, waardoor asielzoekers zichzelf moeten zien te redden in een gefragmenteerde administratieve en sociale omgeving. Deze situatie, verder verergerd door de **moelijke toegang tot stabiele huisvesting, versterkt hun onzekerheid**, bemoeilijkt hun integratieproces en vergroot hun kwetsbaarheid in een context die al wordt gekenmerkt door onzekerheid en een gebrek aan middelen.

Bovendien heeft het gebrek aan toegang tot de verschillende integratie initiatieven zoals opleiding, gemeenschapsactiviteiten, toegang tot de arbeidsmarkt en de versnippering van de sociale opvolging een lange termijn impact. **Zelfs voor wie aan het einde van zijn asielprocedure de internationale beschermingsstatus krijgt (en dus een verblijfsrecht in België)** [12], **worden de verschillende sociale en professionele integratiemaatregelen uitgesteld of zelfs ontoegankelijk.**

Het integratieproces, zoals het vinden van een eigen woning of een job, komt dan alleen op de schouders van de betrokken personen terecht, of bij de al verzadigde Brusselse begeleidingsdiensten voor nieuwkomers. Zonder stabiele huisvesting en een minimale kennis van een van de landstalen is het namelijk erg moeilijk om een job te vinden. Asielzoekers hebben bovendien slechts beperkte toegang tot de verschillende gewestelijke voorzieningen die bedoeld zijn om hun integratie te vergemakkelijken.

Mensen die erkend zijn als vluchteling of subsidiaire bescherming genieten, wenden zich **dan vaak tot de OCMW's** waarvan de meeste al verzadigd zijn, **of tot niet-officiële netwerken** die hen nog meer dreigen te marginaliseren.

[12] In 2024 resulteerde 47,2% van de beslissingen van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) in de toekenning van de internationale beschermingsstatus.

Het niet-opvangbeleid gaat zijn vierde jaar in. Ondanks de complexiteit van de situatie, blijven we ervan overtuigd dat er oplossingen voorhanden zijn. Op dit moment doet België niet alles wat mogelijk is. Deze situatie kan niet toegeschreven worden aan overmacht. 52 middenveldorganisaties publiceerden in september 2022 een **draaiboek om uit de "opvangcrisis" te geraken**[13], met aanbevelingen die nog steeds geldig zijn. Het spreidingsplan en niet-toewijzingen[14] zijn slechts twee van de vele ongebruikte mogelijkheden om op korte termijn de situatie aan te pakken. Zelfs het Comité van Ministers van de Raad van Europa moedigt België aan om net zoals in 2015 de capaciteit van het opvangnetwerk "significant" en "duurzaam" te verhogen, in tussentijd noodopvang te openen en/of financiële steun te verlenen aan asielzoekers zonder opvang.

EEN VERDERE NORMALISERING VAN DIT NIET-OPVANGBELEID IS ONAANVAARDBAAR

De Brusselse humanitaire organisaties handelen quasi permanent in crisismodus en moeten voortdurend de tekortkomingen van de staat oplossen. Ze moeten elke dag onmenselijke keuzes maken wegens aan gebrek aan opvangplaatsen. Dit plaatst verschillende doelgroepen met uiteenlopende noden in concurrentie voor eenzelfde plaats. Op menselijk vlak is de schade bij asielzoekers en hun netwerk immens. Op medisch vlak laat het verblijf op straat fysieke en mentale sporen na. Dit laat zich op zijn beurt voelen tijdens het verdere verloop van de asielprocedure. De complexe stappen in een asielprocedure doorlopen en een kwaliteitsvol vluchtverhaal toelichten is bijzonder moeilijk voor iemand die de eerste maanden in België op straat moest overleven.

Op lange termijn heeft dit niet-opvangbeleid een enorme impact op het vermogen van mensen om een succesvol integratietraject af te leggen. Als iemand een positieve beslissing krijgt tijdens het verblijf op straat, is het ontzettend moeilijk om uit die situatie van dak- en thuisloosheid te geraken. Het ontbreken van een verblijfsadres verhindert de toegang tot werk, sociale bijstand, bankdiensten, enz... Het risico dat mensen onder de radar verdwijnen en in precariteit belanden is bijzonder groot.

Dit alles resulteert in een onvoorstelbare schaduwkost voor de hele samenleving. De enige manier om dit te vermijden is een duurzaam opvangbeleid dat inzet op een robuust opvangnetwerk.

'CRISISBESTRIJDINGSMAATREGELEN' MOETEN PASSEND EN NAUWKEURIG ZIJN

In het federale regeerakkoord van 31 januari 2025 erkent Arizona dat het onaanvaardbaar is dat er nu asielzoekers op straat moeten slapen. Daarom heeft de regering de ambitie om deze situatie zo snel mogelijk op te lossen met behulp van een pakket aan 'crisisbestrijdingsmaatregelen'. Momenteel is het onduidelijk wat dit pakket exact inhoudt maar we vrezen dat de nieuwe regering de situatie eerder zal verergeren dan oplossen. Het kabinet wil het begrip 'overmacht' snel in de wet verankeren, om het huidige niet-opvangbeleid te kunnen toeschrijven aan overmacht. Ook willen ze het spreidingsplan voor asielzoekers uit de wet halen. Daarnaast wil Arizona opvang weigeren aan meer groepen, vooral voor mensen die een beschermingsstatus genieten in een andere lidstaat van de Europese Unie. Deze maatregelen gaan niet de goede kant op. De enige juiste maatregel is het voorzien van voldoende opvangplaatsen of, in afwachting daarvan, een alternatieve vorm van ondersteuning die de menselijke waardigheid echt garandeert.

[13] "De weg uit de opvangcrisis", 13 september 2022.

[14] Als het opvangnetwerk van Fedasil verzadigd is, voorziet de wet in de mogelijkheid om een plan te activeren om financiële bijstand aan asielzoekers te verdelen over gemeenten in het hele land (via de OCMW's of via ILA). Het is ook mogelijk dat Fedasil geen 'verplichte plaats van inschrijving' (code 207) aanwijst, waardoor mensen die niet opgevangen worden een aanvraag voor financiële steun kunnen indienen bij een OCMW.

ZOLANG DE WACHTLIJST VOOR OPVANG BESTAAT, SCHENDT FEDASIL HET RECHT OP OPVANG EN IS ER SPRAKE VAN EEN 'OPVANGCRISIS'

De nieuwe regering ambieert om het aantal asielzoekers te beperken en de opvang aan meer mensen te weigeren, om vervolgens het aantal opvangplaatsen 'gradueel' en 'gevoelig' te verminderen. Vanuit een besparingslogica lijkt dit een voor de hand liggende keuze. Op lange termijn is dit nochtans een contraproductieve en dure maatregel. Het aantal asielaanvragen fluctueert namelijk systematisch doorheen de tijd. Dit betekent dat er na de huidige piekperiode een dalperiode zit aan te komen, die weer gevolgd zal worden door een volgende piekperiode. Tijdens deze dalperiodes is het net essentieel om de capaciteit van het opvangnetwerk te verduurzamen, en volop in te zetten op buffercapaciteit. Hoewel de regering zegt dat ze deze bufferruimtes wil behouden, is ze van plan om tegen 2029 63% van het budget van Fedasil te besparen.

In 2017 - 2018 maakte de toenmalige regering de fout om 10.000 opvangplaatsen te sluiten. Deze beslissing heeft er mee voor gezorgd dat lokale besturen en opvangpartners veel minder bereid zijn om bijkomende opvangplaatsen te openen. Bovendien zijn noodopvangplaatsen altijd duurder en minder kwaliteitsvol dan duurzame opvangplaatsen.

ALS ARIZONA EFFECTIEF OVERGAAT TOT HET 'GEVOELIG' VERMINDEREN VAN DE OPVANGCAPACITEIT, STAAT EEN PERMANENTE OPVANGCRISIS IN DE STERREN GESCHREVEN.

11

CONTACTS :

Vluchtelingenwerk Vlaanderen - Thomas Willekens - *Beleidsmedewerker*
thomas.willekens@vluchtelingenwerk.be

CIRÉ - Jessica Blommaert - *Beleidsmedewerker*
jblommaert@cire.be

Médecins du Monde - Amélie Deprez - *Regionaal Coördinator Brussel*
amelie.deprez@medecinsdumonde.be

Artsen Zonder Grenzen - Kim Gielens - *Landcoördinator*
msfocb-belgium-hom@brussels.msf.org

BelRefugees - Mehdi Kassou - *Algemeen Directeur*
mehdi.k@belrefugees.be

Caritas International - Tom Devriendt - *Advocacy Coördinator*
t.devriendt@caritasint.be

Hub Humanitaire - Lorenzo Durante Viola - *Algemeen Coördinator*
lorenzo.durante@medecinsdumonde.be